

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1980.4.04>

1979. AASTA ARHEOLOOGILISTE VÄLITÖÖDE TULEMUSI

Koostanud J. Selirand

1979. aastal tehti Eestis arheoloogilisi kaevamisi 17 kohas. ENSV TA Ajaloo Instituudi uurimisobjektid olid Kõnnu neoliitiline asulakoht (kaardil nr. 1, Kingissepa rajoon, kaevamiste juhataja L. Jaanits), varase metalliaja kivilakme Muuksis (9, Harju raj., T. Moora), muistne põllukivihunnik Sarapikul (10, Rakvere raj., T. Moora), meteoriidikraater Kaalis (2, Kingissepa raj., V. Lõugas), Kahtla tarandkalme (3, Kingissepa raj., V. Lõugas), Rõsna-Saare kääbastik (14, Põlva raj., M. Aun), linnused Varboläs (5, Rapla raj., J. Selirand ja E. Tõnisson), Padal (11, Rakvere raj., T. Tamla) ja Purtses (12, Kohtla-Järve raj., T. Tamla), noorema rauaaja asulakohad Kääpal (15, Võru raj., S. Laul) ja Olustveres (17, Viljandi r. j., A. Lavi) ning Otepää külakalmistu (16, Valga raj., A. Molvõ-

Arheoloogilised ekspeditsioonid 1979. aastal. — Археологические экспедиции 1979 года. — Archäologische Expeditionen 1979.

gin). ENSV Riiklik Ajaloomuuseum kaevas Kõmsi kalmel (4, Haapsalu raj., M. Mandel), Tallinna Linnamuuseum Proosa (Saha-Loo) kivilakmel (7, Harju raj., K. Deemant), Kultuurimälestiste Riiklik Projektseerimise Instituut (moodustati Vabariikliku Restaureerimisvalitsuse reorganiseerimisel) Niguliste kiriku juures Tallinna vanalinnas (6, J. Tamm), ENSV Kultuuriministeriumi Muuseumide ja Kultuurimälestiste Teadus-

lik-Metoodiline Nõukogu Tartu linnusel (koos Tartu Linnamuuseumiga; 13, A. Mäesalu) ja Kuusalu noorema rauaaja asulakohal (8, Harju raj., A. Kraut). Alljärgnevas on antud lühiülevaade 9 ekspeditsiooni tulemustest ja lühikokkuvõte 1978. aasta kaevamistest Lahepera kalmistuil.

ИТОГИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ПОЛЕВЫХ РАБОТ 1979 ГОДА

Составитель Ю. Селиранд

В 1979 г. на территории Эстонской ССР археологические раскопки велись в 17 местах. Объектами исследований Института истории АН ЭССР являлись неолитическое поселение в Кынну (на карте 1, Кингисеппский р-н, руководитель раскопок Л. Янитс), каменный могильник периода раннего металла в Муукси (9, Харьюский р-н, Т. Моора), древняя каменная куча в Сарапику (10, Раквереский р-н, Т. Моора), метеоритный кратер в Каали (2, Кингисеппский р-н, В. Лыугас), каменный могильник с оградками в Кахтла (3, Кингисеппский р-н, В. Лыугас), курганный могильник в Рысна-Сааре (14, Пылваский р-н, М. Аун), городища Варбола (5, Раплаский р-н, Ю. Селиранд и Э. Тыниссон), Пада (11, Раквереский р-н, Т. Тамла) и Пуртсе (12, Кохтла-Ярвеский р-н, Т. Тамла), поселения позднего железного века в Кяэпа (15, Вырусский р-н, С. Лаул) и в Олуствере (17, Вильяндиский р-н, А. Лави), а также средневековый деревенский могильник в Отепя (16, Валгаский р-н, А. Молвыгин). Государственный исторический музей ЭССР проводил раскопки могильника в Кымси (4, Хаапсалуский р-н, М. Мандель), Таллинский городской музей — каменного могильника с ящиком в Прооза (Саха-Лоо; 7, Харьюский р-н, К. Дезмант), Государственный институт по проектированию памятников культуры (был создан в связи с реорганизацией Республиканского реставрационного управления) — у церкви Нигулисте на территории старого города в Таллине (6, Я. Тамм), Научно-методический совет музеев и памятников культуры Министерства культуры ЭССР — на городище Тарту (совместно с Тартуским городским музеем; 13, А. Мясалу) и на поселении позднего железного века в Куусалу (8, Харьюский р-н, А. Краут). Настоящая публикация содержит итоги работ 9 экспедиций и обзор о раскопках 1978 г. на могильных памятниках в Лахепера.

RESULTATE DER ARCHÄOLOGISCHEN FELDARBEITEN VON 1979

Zusammengestellt von J. Selirand

Im Jahre 1979 wurden auf dem Territorium der Estnischen SSR archäologische Feldarbeiten an 17 Orten durchgeführt. Zu den Forschungsobjekten des Instituts für Geschichtsforschung der A. d. W. der Estnischen SSR gehörten der neolithische Siedlungsplatz in Kõnnu (auf der Karte Nr. 1, Bez. Kingissepa, Leiter der Ausgrabungen L. Jaanits), das frühmetallzeitliche Steingräberfeld in Muuksi (9, Bez. Harju, T. Moora), ein Lesesteinhaufen in Sarapiku (10, Bez. Rakvere, T. Moora), der Meteoritenkrater in Kaali (2, Bez. Kingissepa, V. Lõugas), das Tarandgräberfeld in Kahtla (3, Bez. Kingissepa, V. Lõugas), das Hügelgräberfeld in Rõsna-

Saare (14, Bez. Põlva, M. Aun), die Burgen in Varbola (5, Bez. Rapla, J. Selirand und E. Tõnisson), in Pada (11, Bez. Rakvere, T. Tamla) und in Purtse (12, Bez. Kohtla-Järve, T. Tamla), die jungeneisenzeitlichen Siedlungsplätze in Kääpa (15, Bez. Võru, S. Laul) und in Olustvere (17, Bez. Viljandi, A. Lavi) und auch der mittelalterliche Dorffriedhof in Otepää (16, Bez. Valga, A. Molvõgin). Das Staatliche Historische Museum führte die Ausgrabungen an der Begräbnisstätte in Kõmsi durch (4, Bez. Haapsalu, M. Mandel), das Tallinner Stadtmuseum an dem Steinkistengrab in Proosa (Saha-Loo; 7, Bez. Harju, K. Deemant), das Staatliche Projektierungsinstitut für Kulturdenkmäler (gegründet bei der Reorganisation der Republik-Restaurierungsverwaltung) an der Nikolaikirche in Tallinn (6, J. Tamm), der wissenschaftlich-methodische Rat für Museen und Kulturdenkmäler des Kulturministeriums der Estnischen SSR auf dem Burgberg Tartu (zusammen mit dem Tartuer Stadtmuseum; 13, A. Mäesalu) und auf dem jungeneisenzeitlichen Siedlungsplatz in Kuusalu (8, Bez. Harju, A. Kraut). Die vorliegende Publikation enthält Vorberichte über die Resultate von 9 Expeditionen und über die Ausgrabungen der Grabstätten in Lahepera im Jahre 1978.

V. LÕUGAS

ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN THE KAALI CRATER AREA

In 1979 it was planned to complete a cycle of archaeological trial excavations in the Kaali crater area¹ and, thereafter, to prepare for extensive excavations in the lake at the bottom of the main crater. One of the objects of the last year's trial excavations was a crater-like depression at the west side of the crater field, determined as crater N 9 by Moscow scientists (Pl. I, 1). We hoped to discover here an untouched cultural layer and archaeological finds that would help to date the depression. Crater N 9 is situated west of the Leisi-Masa road in the forest (Fig.), at a distance of ca 100 m NW from crater N 6. This is a regular depression (about 11 m in diameter of 95 cm in depth) covered with dense turf. In the middle of the depression there grows a fir tree. We dug a north-east oriented trench of 10 m in length and 2 m in width, and enlarged it in the middle of the depression by a 2×2 m «tooth» in a westerly direction. The layer of humus in the trench was only 40 cm thick; immediately under it there was a thin layer of morainic clay, and in the centre of the depression there was a funnel-shaped hollow of more than 2.5 m in depth. Since the deepest bottom of the funnel happened to be directly under the fir tree, it was not excavated. The whole funnel was filled with pebbles of different size — from small stones to quite big ones, with dark-coloured humus in between. There we got only 3—4 animal teeth and at the depth of 1.5 m a half of a quern.² There were no mixed strata outside the funnel, and this makes the meteoritic origin of this depression questionable. The depression was evidently filled at the end of prehistoric time or during the historic time.

The main crater was surrounded by a simple stone perimeter wall.

¹ Lõugas, V. Archaeological research at Kaali meteorite crater. — ENSV TA Toim. Ühisk., 1978, N 1, pp. 64—66.

² AI 5048.